

πρόσωπα/πολιτισμός 04

► **Βησσαρία Ζορμπά-Ραμμοπούλου, συγγραφέας**

Ο σπετσέρης του Λεπάντο – Μια άλλη ματιά στη Ναυμαχία της Ναυπάκτου

■ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ ΚΩΣΤΑ ΣΤΟΦΟΡΟ

Η Βησσαρία Ζορμπά-Ραμμοπούλου συγγραφέας αλλά και εκπαιδευτικός με πολυετή εμπειρία μάς παρουσιάζει ένα νέο ιστορικό μυθιστόρημα, τον «Σπετσέρη του Λεπάντο» – βιβλίο εμπνευσμένο από τα χρόνια της ιστορικής Ναυμαχίας της Ναυπάκτου του 1571, που θεωρείται από τις πιο καθοριστικές στην παγκόσμια ιστορία. Στο μυθιστόρημα αυτό, που

κυκλοφορεί σε μια εξαιρετικά καλαίσθητη έκδοση από τις εκδόσεις Αρτέον, η συγγραφέας μάς χαρίζει μια συναρπαστική αφήγηση, ρίχνοντας το βλέμμα της στους πραγματικούς πρωταγωνιστές της Ιστορίας: τους ανθρώπους που έζησαν τότε και για τον καθένα τους οι εξελίξεις είχαν απολύτως διαφορετικό αντίκτυπο. Μια οικογένεια Εβραίων, κυνηγη-

μένοι και ζώντας μέσα στον φόβο, δίνοντας όμως τις δικές τους μάχες. Βενετσιάνοι άρχοντες με ίντριγκες να διαπερνούν την οικογενειακή και πολιτική ζωή. Έλληνες, Αλβανοί, Τούρκοι. Ο καθένας με μια διαφορετική θέση στα γεγονότα. Και βεβαίως ο Θερβάντες, που πήρε μέρος στη Ναυμαχία και στον οποίο αφιερώνονται μερικές από τις ωραιότερες σελίδες του βιβλίου...

Η Ιστορία είναι “μάθημα” για όλους και όχι μόνον για εκπαιδευόμενους. Είναι θησαυροφυλάκιο διδαχής που προέρχεται από το συλλογικό ανθρώπινο παρελθόν

► **Πώς γεννήθηκε η ιδέα για το νέο σας βιβλίο; Έχετε κάποια σχέση με τη Ναύπακτο;**

Η ιδέα για τη συγγραφή αυτού του μυθιστορήματος ξεκίνησε από την ανάγνωση ενός επιστημονικού άρθρου στο περιοδικό *Χρονικά* του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδας, το οποίο αναφερόταν στους εβραϊκούς τάφους της Ναυπάκτου και τα επιτύμβια επιγράμματά τους. Από αυτό ξεκίνησε μια μακρά και γοητευτική πορεία έρευνας σε άρθρα και βιβλία σχετικά με την εποχή, από την οποία ξεπήδησαν οι χαρακτήρες και τα επαγγέλματά των πλασματικών πρωταγωνιστών μου, οι ζωές, οι φόβοι και οι καημοί τους. Κατάγομαι από την Αιτωλοακαρνανία αλλά όχι από τη Ναύπακτο. Φυσικά, επισκέπτομαι και απολαμβάνω τη σύγχρονη Ναύπακτο και τις ομορφιές της. Η πόλη, όμως, ασκούσε σ' εμένα πάντοτε τη γοητεία που ασκεί σε έναν συγγραφέα ιστορικών μυθιστορημάτων ένας τόπος, στον οποίο είναι τόσο ορατή και απτή η ιστορία...

► **Έχουμε πραγματικά κατανοήσει ποια ήταν η σημασία της Ναυμαχίας για τον σύγχρονο κόσμο;**

Η σημασία της Ναυμαχίας είναι τεράστια, πολύ πιο μεγάλη από τον τεράστιο απόηχό της το 1571. Είναι ένας νέος «Μαραθώνας»... Ίσης αξίας με την ήττα των Οθωμανών στη Βιέννη. Μέχρι τότε ο Οθωμανικός Στόλος θεωρούταν αήττητος. Όπως αδύνατη θεωρούταν και η δυνατότητα συμμαχίας μεταξύ των ευρωπαϊκών δυνάμεων και των χριστιανικών

δογμάτων. Οπωσδήποτε άλλαξε τους συσχετισμούς δυνάμεων, απέδειξε τη σημασία των νέων γνωστικών και επιστημονικών κατακτήσεων της εποχής στο πεδίο της πραγματικής ζωής, τόνωσε την αυτοπεποίθηση όσων ζούσαν σε κατακτημένα εδάφη, γέννησε ελπίδες, έχτισε συμμαχίες. Αν την έχουμε κατανοήσει εμείς οι σύγχρονοι; Δεν ξέρω... Νομίζω ότι δεν υπάρχει πλέον ως «κεφάλαιο» στα σχολικά βιβλία.

► **Πού τελειώνει η μυθοπλασία και αρχίζει η ιστορία;**

Η μυθοπλασία αρχίζει και τελειώνει στις ζωές και στις περιπέτειες των πλασματικών μου ηρώων, που είναι και οι πρωταγωνιστές του βιβλίου: στη βάνουση επίθεση εναντίον του Κωνσταντή, στη μυστηριώδη εξαφάνισή του από τη βραχοσπηλιά, στην αινιγματική μισή επιστολή του, στους φόβους του νεαρού Βενετσιάνου Τζιοβάνι για τη ζωή της Αυστριακής μητέρας του και την τύχη του έρωτά του για την Εβραιπούλα Εύα, στην αγωνιώδη φυγή του σπετσέρη Ναχμιά, στο άγρυπνο βίγλισμα του μοναχού Νικηφόρου στο σπηλαιομονάστηρο της Βαράσοβας, στην τοποθέτηση του αφοσιωμένου Σάντσο Πάντσα στην υπηρεσία του ίδιου του Θερβάντες και όχι του Δον Κιχώτη. Η ιστορία αρχίζει εκεί που περιγράφονται γεγονότα, ιστορικά πρόσωπα και τοποθεσίες. Η διαπλοκή, όμως, των πλασματικών χαρακτήρων και πράξεων με τα πραγματικά πρόσωπα και γεγονότα γίνεται σκόπιμα προκειμένου να φωτιστούν οι

συνέπειες της Μεγάλης Ιστορίας στις ζωές των απλών, ανώνυμων ανθρώπων της εποχής: οι οποίες ενδέχεται να μην ταυτίζονται με τις συνέπειες αυτών των ίδιων ιστορικών γεγονότων στις ζωές των μεταγενέστερων. Η ήττα λ.χ. του Οθωμανικού Στόλου κατά τη Ναυμαχία της Ναυπάκτου, στην οποία με τόση λαχτάρα προσέβλεπαν οι χριστιανικοί πληθυσμοί της εποχής, επέφερε δυσμενείς συνέπειες στους κατοίκους της περιοχής: καθώς η μέχρι τότε αήττητη αρμάδα του Σουλτάνου έπαψε να είναι ο «μπαμπούλας» του Αιγαίου, οι πειρατές αναθάρρησαν και αρκετές περιοχές μετατράπηκαν σε άθλια σκλαβοπάζαρα, όπου οι πειρατές πουλούσαν τη «λεία» τους. Η ίδια η πόλη της Ναυπάκτου ονομαζόταν «Μικρό Μαγκρέμπ»... Ο ίδιος ο Θερβάντες καταλήγει σκλάβος! Όλη αυτή η

αλληλουχία γεγονότων και συνεπειών περνάει στις σελίδες του μυθιστορήματος. Αλλά για να μην είναι μία απλή παράθεση ιστορικών πληροφοριών, τις οποίες άλλωστε οι αναγνώστες μπορούν να βρουν και αλλού και μάλιστα εκτενέστερα, έπρεπε η πληροφορία να συνυφάνεται με τις ζωές, τα συναισθήματα και τις σκέψεις των φανταστικών χαρακτήρων. Αυτό ήταν το μεγάλο και δυσκολότερο στοίχημα του εγχειρήματος, άλλωστε.

► **Ποια ήταν η τύχη της εβραϊκής κοινότητας στη συνέχεια;**

Ίδια με την τύχη κάθε κοινότητας που ξεριζώνεται βίαια από την πατρογονική εστία –εν προκειμένω την Ισπανία– και κατόπιν καταφεύγει, όπου μπορεί, έστω και αν δεν είναι επιθυμητή. Ας θυμηθούμε τους Μικρασιάτες πρόσφυγες και την υποδοχή τους στην Ελλάδα του 1922. Οι Σεφαραδίτες Εβραίοι, που έρχονται στον Οθωμανοκρατούμενο κυρίως ελλαδικό χώρο ως προστατευόμενοι του Οθωμανού κατακτητή, μετά την εκδίωξή τους από τον Φερδινάνδο και την Ισαβέλλα της Ισπανίας, αποτέλεσαν «ζήτημα» ακόμα και για τους Ρωμανιώτες Εβραίους που ζούσαν στον ελλαδικό χώρο –π.χ. στην Πάτρα– από την αρχαιότητα. Διαταράσσουν την ισορροπία των σχέσεων που είχαν επιτύχει οι Ρωμανιώτες με τους ντόπιους πληθυσμούς. Και από περιοχές όπου επικρατούσαν οι Βενετοί, πατροπαράδοτοι εχθροί τους –ας θυμηθούμε τον «Εμπορο της Βενετίας» του Σαίξπηρ, για να

ξαναζωντανέψουμε το κλίμα– οι Εβραίοι μετακινούνται σε κοντινές, φιλικότερες περιοχές. Στη συγκεκριμένη περιοχή, επειδή υπήρξε διαφιλονικούμενη μεταξύ Βενετών και Οθωμανών στους Βενετοοθωμανικούς πολέμους, καταγράφεται διασπορά από την Πάτρα προς τη Ναύπακτο και το Αγρίνιο, όταν ηττώνται οι Βενετοί και επικρατούν οι Οθωμανοί, ενώ αντίστροφα κινούνται οι εβραϊκές οικογένειες –ξανά προς την Πάτρα δηλαδή– στις περιόδους που επικρατούν οι Βενετοί. Φυσικά, η παρουσία τους μειώνεται δυστυχώς δραματικά μετά την περίοδο της Κατοχής.

► **Είσατε εκπαιδευτικός με πολυετή εμπειρία. Πιστεύετε πως η λογοτεχνία θα ήταν ένας τρόπος για να προσεγγίσουμε την Ιστορία στο σχολείο;**

Βέβαια. Το υποστηρίζω με κάθε τρόπο: επιστημονικά άρθρα, ανακοινώσεις σε Συνέδρια... Η Ιστορία είναι «μάθημα» για όλους και όχι μόνον για εκπαιδευόμενους. Είναι θησαυροφυλάκιο διδαχής που προέρχεται από το συλλογικό ανθρώπινο παρελθόν, από τη συσσωρευμένη πανανθρώπινη συλλογική εμπειρία και σοφία. Ταυτόχρονα είναι και μια πολύ γοητευτική ενασχόληση, της οποίας δυστυχώς η γοητεία υπονομεύεται από το εξετασιοκεντρικό εκπαιδευτικό σύστημα και τη χρησιμοθηρική άποψη για την αξία της γνώσης. Η διαθεματική και διακαλλιτεχνική προσέγγισή της, μέσα από έργα του Λόγου και της Τέχνης δηλαδή, θα την κάνει γοητευτική και ενδιαφέρουσα στο σχολείο.

